

УДК 343.3/.7
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2024.21>

Є. В. Терлецький

orcid.org/0009-0005-2760-4052

*аспірант наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ*

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОТИДІЇ

Постановка проблеми. Широкомасштабна збройна агресія РФ спонукала мільйони українських громадян до виїзду за межі країни в пошуках безпеки. Чимало з них уже повернулися додому або планують своє повернення, тоді як інші лише планують від'їзд. Демографічна ситуація в Україні з початку широкомасштабного вторгнення РФ на територію України з лютого 2022 року і до нині стрімко змінюється, як у кількісному, так і в якісному вимірах. Ці зміни впливають на соціально-економічну сферу, обороноздатність країни, її позиціонування у світі та призводять до наслідків, що впливатимуть на українські реалії в середньо- та довгостроковій перспективі [1, с. 6].

Як свідчать дані ООН, у світі налічується понад 272 млн мігрантів, на 100 млн більше, ніж на початку століття. Внаслідок глобалізації світової економіки, економічних та демографічних диспропорцій, змін клімату, пандемії Covid-19, бойових дій, а також інших чинників інтенсивність міжнародних переміщень зазнала суттєвих змін. Аналіз світової міграції дозволяє стверджувати, що наслідки міжнародної міграції амбівалентні. Відомо, що світова міграція є джерелом економічного зростання, вона зменшує нерівність і забезпечує зв'язок між різними суспільствами. Мігранти створюють понад 10% світового ВВП. У країнах призначення вони займають робочі місця, які не вдається заповнити за рахунок місцевого населення, і тим самим стимулюють економічну активність. Країни походження отримують щорічно близько 600 млрд дол. США переказів від мігрантів, що є важливим додатковим джерелом розвитку і втричі перевищує обсяги міжнародної допомоги. Разом з тим, міграція викликає соціальну й політичну напруженість, а часом і людські трагедії. У спробі перетнути моря чи пустелі, з метою досягнення своєї мети, починаючи з 2000 року до сьогодні, за різними оцінками, загинули щонайменше 60 тис. осіб. Майже 6 млн мігрантів зайняті примусовою працею, причому найчастіше в розвинених країнах [2, с. 9].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом питання, які стосуються стану і проблеми протидії злочинності, у тому числі її організованих форм, стали предметом наукового інтересу В. В. Арешонкова [3, 4],

А. А. Вознюка [5, 6], М. М. Денисенка [7, 8, 9, 10, 11], Ю. В. Луценка [12, 13, 14, 15, 16, 17, 18], Н. К. Макаренко [19, 20], О. Б. Полторацького [21, 22], А. В. Тарасюка [23, 24, 25, 26, 27], С. О. Харитонова [28] та інших науковців.

Метою статті є дослідження сучасного стану організованої злочинності та вироблення на цій основі пропозицій щодо посилення протидії цьому суспільно небезпечному явищу.

Виклад основного матеріалу. Широкомасштабна збройна агресія РФ проти України не лише створила безпрецедентні умови для активізації масових міграційних процесів, але й спричинила поживлення злочинної діяльності у сфері міграції та торгівлі людьми. Зокрема, на проблемі активізації злочинності у сфері торгівлі людьми наголошує Державний департамент США: «Громадяни України, що тікають від війни, яку розпочала проти їхньої країни РФ, ризикують стати жертвами торгівлі людьми, адже 90% втікачів становлять жінки і діти. Ми глибоко стурбовані ризиками торгівлі людьми, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи внаслідок війни, а також ті, хто тікає з України», – зазначається у заяві Державного секретаря США [29].

Населення України є одним з тих, кількість якого у світі найшвидше скорочується, і, ймовірно, за прогнозами ООН, зменшиться до 35 млн до 2050 року. Низька народжуваність та високі показники смертності поєднуються з високим рівнем зовнішньої міграції. За даними приблизних підрахунків за межами країни до широкомасштабної агресії РФ проти України перебувало понад 3 млн українських працівників. Високий рівень бідності та труднощі при пошуку місця працевлаштування з гідною оплатою підсилюються політичними, соціальними та безпековими факторами, які стимулюють міграційний відтік. Впродовж останніх років країни-члени Європейського Союзу поступово стали основним місцем призначення для українських трудових мігрантів [30].

Оскільки сучасні міграційні потоки є транснаціональними явищами, то і керувати ними було передбачено спільними зусиллями всіх держав, що торкнулися цих потоків. І політика розвитку, і участь у регіональних консультативних процесах є зовнішньополітичними інструментами імміграційного регулювання, які використовую-

ються ЄС. Їхня схожість полягає в тому, що вони спрямовані на об'єднання країн походження, транзиту та призначення мігрантів для співпраці в управлінні міграційними потоками [31, с. 12].

Загальновідомо, що міграція є визначальним проявом процесу глобалізації, має об'єктивний характер і навряд чи може бути зупинена, принаймні в демократичний спосіб. Імовірно, чим далі, тим більше масштаби міграції зростатимуть, зокрема завдяки тому, що активне й мобільне населення упродовж життя декілька разів змінюватиме місце проживання, включно з країною (контингентом). Цьому сприятимуть четверта промислова революція і пов'язана з нею цифровізація економіки, розвиток транснаціональних корпорацій, розміщення значної частини виробництв у інших країнах (регіонах), ніж місце реєстрації головного офісу, спрощення (скасування) процедур перетину кордонів у поєднанні із суто демографічними процесами – стрімким старінням населення загалом і робочої сили економічно розвинених країн.

Головною складовою міграцій у сучасному світі є переселення через економічні чинники, передусім тимчасові переміщення з метою отримання притулку та більших заробітків. У таких міграціях вирішальну роль відіграє співвідношення якості життя у країнах (регіонах) походження (проживання) і країнах (регіонах) спрямування мігрантів. На жаль, достатньо масштабними є і вимушені переселення, викликані конфліктами, війнами, техногенними та екологічними катастрофами [32, с. 9].

За даними агентства ООН у справах біженців, понад 5 млн 942 тис. біженців були зареєстровані у статусі шукачів тимчасового притулку у країнах ЄС. Основна кількість таких подань – у Польщі, а також у Німеччині, країнах Балтії, Румунії і Словаччині. У той же час станом на 27 березня 2024 року кількість українських біженців, які проживають за межами ЄС налічує близько 542 тис. осіб. Понад 6 млн. 483 тис. біженців з України зафіксовано у світі [33]. З них 6,004 млн перебувають у Європі, у тому числі 1,25 млн осіб – у Росії та Білорусі (добровільно або депортовані).

За межами Європи, переважно в США та Канаді, перебувають 475,6 тис. осіб. Ця оцінка включає українців, які подали заявку на притулок як біженці, особи з тимчасовим захистом або іншими подібними статусами [34].

За інформацією Державної прикордонної служби України, які збігаються з даними прикордонних служб країн Європи, дають значно менші цифри. У кінці 2023 року було зафіксовано 22,9 млн виїздів з України з початку великої війни та 20,1 млн в'їздів [35]. Різниця становила 2,81 млн осіб, тоді як наведена вище оцінка

кількості українських мігрантів від УВКБ ООН значно її перевищує. Можна припустити, що тимчасовий прихисток отримала значна частина українців, які виїхали до лютого 2024 року з інших, переважно економічних причин [34].

Водночас, залежно від розвитку воєнно-політичної обстановки в країні у 2024 році існує велика ймовірність збільшення міграційних процесів з України [33].

За інформацією уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, з 24 лютого 2022 року із України виїхало понад 14,5 млн громадян, із них як мінімум 11,7 млн осіб – до країн Євросоюзу [36], серед яких багато жінок та дітей, людей з інвалідністю, дітей-сиріт та дітей, що позбавлені батьківського піклування, людей похилого віку, стали потенційними жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. Наведені категорії осіб є вразливими не лише у фізичному, але й у ментальному плані, адже переживають стрес зі значними негативними наслідками, що позначається на їх ментальному здоров'ї, підвищуючи вразливість.

Аналіз звітності ДМС України за 2023 рік дає підстави стверджувати, що сьогодні залишають країну переважно люди працездатного віку, що негативно впливає на внутрішній ринок праці, і у найближчій перспективі держава почне відчувати нестачу працездатного населення [37]. Особливо дана проблема відчувається при високому рівні еміграції висококваліфікованих кадрів, таких як вчені, програмісти, лікарі та ін. В такому випадку, може спостерігатися дефіцит трудових ресурсів і відбуватися зниження продуктивності праці в країнах походження [38, с. 62].

Україна є країною – донором робочої сили для держав ЄС. Лише незначна частина трудових мігрантів стають легальними трудовими мігрантами в країнах-реципієнтах. Більшість з них займається незареєстрованою діяльністю, тобто є нелегальними трудовими мігрантами. Окрема частина українських мігрантів є жертвами злочинних угруповань, що займаються торгівлею людьми, і зайнята протиправною діяльністю не з власної волі [39, с. 9].

Боротьба з нелегальною міграцією становить найскладніший елемент міграційної політики ЄС. Сучасна міграційна політика ЄС об'єднує в собі два напрями: регулювання легальної міграції та протидія нелегальній міграції. *Перший напрям* передбачає визначення нових правових і політичних механізмів і розроблення правових регуляторів внутрішніх міграційних потоків. *Другий напрям* міграційної політики представлений проблемою нелегальної міграції, яка стоїть перед державами-членами ЄС. Її некерований розвиток сприяє поширенню таких соціальних явищ, як злочинність, безробіття й тиск на соціальні

бюджети держав-членів ЄС. Для запобігання цьому Європейський Союз поступово реалізує такі завдання: встановлює обмеження міграційного потоку на загальноєвропейському рівні, для чого ухвалює відповідні нормативно-правові акти; посилює контроль перетину біженцями кордонів європейських держав, особливо на півдні Європи, а також у гірських і лісових масивах; створює єдину прикордонну службу, що дає можливість узяти під особливу охорону контрольно-пропускні пункти на автомагістралях, в аеропортах, на морських і залізничних вокзалах; стимулює біженців повертатися на батьківщину та втілювати в життя відповідні програми пріоритету добровільного виїзду іммігрантів додому; уніфікує загальноєвропейське законодавство та законодавство окремих країн відповідно до викликів і потреб сьогодення [40, с. 57].

В умовах глобалізації транснаціональна організована злочинність є закономірним результатом розвитку злочинної діяльності в суспільстві, її організованих сфер і являє собою найбільш високолатентну і небезпечну систему організованої злочинної діяльності.

Питання соціально-правового контролю діяльності транснаціональних злочинних структур прямо залежать від рівня адаптації національного законодавства до змін злочинності і, насамперед, її високоорганізованих форм. Такі зміни в основному стосуються положень про кримінальну відповідальність за участь у діяльності злочинних формувань і питань конфіскації злочинних активів [41, с. 11].

Нелегальна міграція є різновидом транснаціональної організованої злочинності. За оцінками Міжнародної організації з міграції, майже половину людей, які нелегально потрапляють на територію інших країн, ввозять посередники або вони стають об'єктами торгівлі людьми. До тих, хто займається незаконним ввезенням людей або торгівлею ними, належать різні суб'єкти: від тих, хто лишень надає транспортні послуги для перетину кордону, до міжнародних злочинних угруповань, що надають найрізноманітніші послуги, у тому числі підробку документів, транспортування, допомогу у перетині кордону, забезпечення житлом і роботою в країнах призначення [39, с. 11].

Як свідчить статистична звітність правоохоронних органів, організована злочинність не стоїть на місці. До повномасштабного вторгнення РФ на територію України у рейтингу злочинності від GI-ТОС Україна займала 34-те місце серед 193-х країн світу та третє у Європі [42].

Сьогодні зі світовими кримінальними ринками Україну пов'язують три види діяльності: 1) контрабандні шляхи, що з'єднують Росію та Україну й проходять через окуповані терито-

рії; 2) заводи в Україні, на яких виробляються заборонені експортні товари; 3) неконтрольовані міграційні процеси (нелегальна міграція).

Враховуючи те, що організована злочинність виникає складним причинним комплексом, боротьба з нею буде ефективною лише тоді, коли існуватимуть відповідні умови формування системи заходів (економічних, соціальних, правових, організаційних та ін.), які будуть націлені на блокування, нейтралізацію цих небезпечних явищ сьогодення на засадах здійснення спеціальної правоохоронної діяльності. Головним центром такої діяльності повинна стати правоохоронна структура, яка здатна оперативно та ефективно реагувати на виклики і загрози, які існують з боку організованої злочинності, у тому числі на транснаціональному рівні [21, с. 365].

Неупереджений аналіз норм чинного національного законодавства свідчить, що до основних чинників, які роблять Україну привабливою для нелегалів, слід віднести:

- транзитне та близьке до країн ЄС географічне положення, розвиненість транспортної інфраструктури, існування каналів контрабанди людей через морські порти, залізницею, через неконтрольовані ділянки кордону, слабка облаштованість кордонів;

- недосконале законодавство та недостатність адміністративних засобів контролю перебування іноземних громадян на території країни, яке створює сприятливі умови для юридичного забезпечення легальних каналів в'їзду потенційних нелегальних іммігрантів в Україну;

- неузгодженість дій різних відомств та служб, міжвідомче розпорошення фінансування, що знижує рівень контролю над міграційною ситуацією;

- недостатнє фінансування заходів щодо протидії та боротьби з нелегальною міграцією, яке суттєво знижує їх ефективність та формує передумови для неконтрольованості міграційних процесів;

- недосконалість електронної системи ідентифікації іноземців та єдиного реєстру іноземних громадян, які в'їжджають в Україну чи перебувають на її території;

- активне використання злочинними угрупованнями місцевого населення для переміщення, переховування, супроводження нелегалів, прибутковості даного бізнесу;

- поширення корупції та зловживань у сфері контролю та запобігання нелегальній міграції, корупційні дії посадовців щодо приховування нелегальних мігрантів, їх легалізації, безпосереднє прикриття злочинних угруповань, які займаються контрабандою людей та траффікінгом [44].

За даними звіту уряду США, організована злочинність створила «атмосферу неприпусти-

мого ризику для міжнародного кримінального бізнесу». Міжнародний криміналітет зіткнувся в Україні із такими перешкодами як: закриті порти, заміновані території, частина населення пішла захищати країну, комендантська година заважає діяти під покровом ночі. Також велика кількість криміналітету припинила співпрацювати з російськими «колегами» [45].

Як показує час, організована злочинність пристосовується до різних життєвих ситуацій та негативно впливає на розвиток суспільства в цілому.

Так, наприклад, у сфері протидії організованим злочинним угрупованням, які спеціалізуються на налагодженні каналів незаконної міграції, з початку 2022 та 5 місяців 2024 років включно, у рамках розпочатих за матеріалами СБ України кримінальних проваджень за ч.ч. 2, 3 ст. 332, а також ст.ст. 332-1, 332-2 КК України повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень понад 193 особам; засуджено 48 осіб; припинено діяльність 9 організованих злочинних угруповань. Викрито понад 87 фактів незаконного переправлення через державний кордон громадян України, які є військовозобов'язаними та підлягають мобілізації. Так, повідомлено про підозру:

двом громадянам України, які за грошову винагороду та за сприяння посадових осіб Київської військової адміністрації здійснювали незаконне переправлення військовозобов'язаних громадян України через державний кордон України до країн ЄС шляхом внесення установчих даних «ухилянтів» до інформаційної системи «Шлях» (ч. 3 ст. 332 КК України);

трьом учасникам ОЗГ, які організували на території Чернівецької області та безпосередньо сприяли у незаконному переправленні осіб призовного віку через державний кордон України до країн ЄС шляхом підроблення та збуту офіційних документів, з метою використання їх іншими особами (довідки ВЛК про непридатність до військової служби, паспорти країн ЄС тощо) (ч. 2 ст. 27, ч. 3 ст. 332 КК України);

шести особам (лікарі та члени ВЛК районного в м. Києві ТЦК та СП), які у складі організованої групи налагодили протиправний механізм ухилення військовозобов'язаних від призову на військову службу та сприяли їх незаконному переправленню через державний кордон України шляхом безпідставного оформлення медичних та інших документів (ч. 3 ст. 332 КК України);

двом учасникам злочинної групи, які з метою отримання неправомірної вигоди, шляхом підробки документів та створення фіктивних підстав організували на території Запорізької області шахрайський механізм незаконного переправлення осіб призовного віку через державний

кордон України (виявлено та вилучено 22 підроблені печатки військкоматів, лікарень та лікарів, благодійних організацій; 50 готових бланків довідок ВЛК та повісток; майже 100 документів щодо діяльності благодійних організацій тощо) (ч. 3 ст. 332 КК України);

припинено функціонування протиправної схеми незаконного перетину державного кордону України з метою ухилення від призову за мобілізацією на підставі підроблених документів. З урахуванням пропозицій СБ України Кабінетом Міністрів України змінено правила перетину державного кордону громадянами України в період воєнного стану – зменшено перелік документів, які є підставою для цього (виключено довідку до акта огляду медико-соціальною експертною комісією) та використовувались ухилянтами для безпідставного виїзду за кордон [46].

Також на Волині працівники ДБР викрили злочинну групу, яка переправляла військовозобов'язаних через кордон до Польщі. Клієнтів ділки шукали у соцмережах, а вартість послуг складала 3,5 тис. доларів США з особи. З ними задалегідь домовлялись про зустріч і доправляли автомобілем до пункту пропуску. Водій-спільник передавав прикордонниці закордонні паспорти пасажирів. Інспекторка не вносила відомості про них до автоматизованої системи обміну інформацією щодо контролю осіб, які перетинають державний кордон. Це давало можливість чоловікам перетнути кордон і потрапити до Польщі.

За даними слідства, за такою схемою група переправила за межі держави понад 168 осіб [47].

Як бачимо, нелегальна міграція вимагає експертної та наукової рефлексії, без цього неможливе розроблення дієвих стратегій та державної політики в різних сферах суспільного життя країни [48, с. 6].

З метою протидії нелегальній міграції як загрозливому суспільно небезпечному явищу держава розробляє стратегію і тактику такої протидії. Внаслідок того, що Україна одночасно є державою походження, призначення та транзиту мігрантів, територією різнохарактерних, різноспрямованих та різномасштабних міграційних потоків забезпечення державного регулювання у сфері міграції є складним завданням, розв'язання якого потребує комплексного, системного підходу та належного фінансування.

Завдяки транснаціональному характеру, зростаючій динаміці та впливу на різні сфери життя, міграція дедалі частіше сприймається як явище, що становить серйозний виклик звичній парадигмі впевненості та порядку, тобто національній, суспільній та особистій безпеці. Взаємозв'язок між міграцією та безпекою віддзеркалює суспільна думка, політична боротьба, урядові рішення. Тривалий час міграція не охоплюва-

лася безпековим дискурсом, оскільки погляд на безпеку обмежувався, по-перше, лише безпекою держави, по-друге, загрозами геополітичного та воєнного характеру, у зв'язку з чим, міграція розглядалася, як правило, у світлі внутрішніх справ [49, с. 43].

За своєю природою нелегальна міграція схожа на інші протиправні дії, кодифіковані національним законодавством. Процес переміщення нелегального мігранта включає протиправні дії, які безпосередньо криміналізуються як злочин, та дії, які його супроводжують чи виступають самостійними складами злочину. Так, незаконний в'їзд включає перетин державного кордону, незаконну імміграцію і може супроводжуватися фальсифікацією документів, нелегальним бізнесом тощо. Ще одна категорія протиправних дій – злочини, які сприяють чи «паразитує» на нелегальній міграції: контрабанда людей, контрабанда товарів з використанням нелегальних мігрантів (наприклад наркотиків, зброї тощо), торгівля людьми, експлуатація праці нелегальних мігрантів тощо. Такий досить широкий спектр протиправних дій, які асоціюються з нелегальною міграцією, створює проблеми для правильної кваліфікації останньої [50, с. 219–220].

Наявність державного кордону є для людей, які проживають у прикордонні, об'єктивним чинником впливу на економічні відносини і соціальні структури, у зв'язку з чим формуються транскордонні території та регіони [51, с. 58].

Важливими складовими, які пов'язані окремими особливостями прикордонних територій виступають соціально-демографічні чинники, фактори міграційного напруження, рівень трудової зайнятості населення, ставлення місцевого населення до представників правоохоронних органів та можливий рівень підтримки місцевого криміналітету, наявність «традиційних» для регіону кримінальних промислів, особливості організації служби правоохоронців на даній території, система транскордонного співробітництва у правоохоронній сфері та ін. [52, с. 89]. Як бачимо, організована злочинність має очевидні переваги від глобалізації, які з різним ступенем ефективності нею використовуються.

Висновки та пропозиції. Таким чином, виходячи з існуючих викликів та загроз у сфері нелегальної міграції необхідно:

- удосконалити обмін даними та надати доступ в режимі реального часу до інформаційно-довідкових ресурсів суб'єктам боротьби з організованою злочинністю;
- посилити організацію міжвідомчої взаємодії у напрямі протидії організованій злочинності;
- забезпечити дотримання законності (прав людини) у питанні отримання біометричних даних від осіб та внесення їх до відповідних реє-

стрів уповноважених органів по боротьбі зі злочинністю;

- забезпечити законність дій під час проведення біометричної ідентифікації (порушення приватності) осіб;
- посилити координацію дій уповноважених органів та підвищити рівень контролю над міграційною політикою в державі;
- забезпечити належне фінансування заходів з протидії та боротьби з нелегальною міграцією та посилення контрольованості міграційних процесів в державі;
- посилити заходи адміністративного контролю в частині перебування іноземних громадян на території України та удосконалити законодавство, що стосується нелегальної міграції, з метою виключення можливого виникнення передумов для забезпечення легальних каналів в'їзду нелегальних іммігрантів в Україну;
- удосконалити електронні системи ідентифікації іноземців та єдиного реєстру іноземних громадян, які в'їжджають в Україну чи перебувають на її території.

Література

1. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналіт. доп. / [В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін.]; за ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 33. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-01/ad_mihratsia_gotove_03_01_2023.pdf.
2. Малиновська О. А. Глобальна угода щодо міграції та удосконалення міграційної політики України. *Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України*: зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 19 груд. 2019 р.). Київ: НІСД, 2019. С. 9–14.
3. Арешонков В. В., Луценко Ю. В., Атаманчук В. М. Виникнення та розвиток криміналістичних досліджень при розслідуванні кримінальних правопорушень на теренах України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 384–389.
4. Арешонков В. В., Луценко Ю. В. Вплив організованої злочинності на світову безпекову політику, що викликана пандемією Covid-19. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 2022. № 1, С. 78–86.
5. Вознюк А. А., Будік І. М. Реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2022. Вип. 74. Ч. 2. С. 199–207.
6. Вознюк А. А. Протидія організованій злочинності в Україні: перспективи удосконалення кримінального законодавства. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1. С. 176–194.
7. Денисенко М. М., Луценко Ю. В. Протидія злочинності в умовах воєнного стану: теоретико-правові проблеми. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 3(44). С. 70–75.
8. Денисенко М. М., Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Кібербезпека та інформаційна безпека: співвідношення понять. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 320–323.

9. Денисенко М. М., Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Правове регулювання кібербезпеки людини на міжнародному рівні: порівняльно-правове дослідження. *Наше право*. 2022. № 3. С. 34–40.
10. Денисенко М. М., Клименко С. В., Луценко Ю. В. Щодо протидії кіберзлочинності як сучасній загрозі державній безпеці України у воєнній сфері. *Забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали I Міжвід. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лист. 2021 р.): Київ: НУОУ, 2021. С. 134–137.
11. Денисенко М. М., Луценко Ю. В. Проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану. *Кримінальне право України перед викликами сучасності і майбуття: яким воно є і яким йому бути?*: матеріали Міжнарод. наук. конф. (Харків, 21–22 жовт. 2022 р.). Харків: Право, 2022. С. 29–33.
12. Луценко Ю. В. Протидія організованим злочинності та корупції в Україні: окремі теоретичні проблеми. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: зб. тез Міжнародної наук.-практ. конф. (Львів, 8 лист. 2019 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2019. С. 208–210.
13. Луценко Ю. В. Протидія злочинності в сучасних умовах. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 1(7). С. 79–84.
14. Луценко Ю. В. Актуальні питання протидії організованим злочинності в контексті міграційної політики держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Випуск 6(47). С. 132–136.
15. Луценко Ю. В. Проблеми практичної реалізації введення особи до організованої злочинної групи чи злочинної організації для виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття її злочинної діяльності. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 157–170.
16. Луценко Ю. В. Проблеми законодавчого регулювання обігу зброї в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 4. С. 108–113.
17. Луценко Ю. В. Протидія злочинності у світлі міжнародного правопорядку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 5. С. 60–64.
18. Луценко Ю. В. Проблеми організації протидії організованим злочинним угрупованням, які загрожують державній безпеці України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 1. С. 139–146.
19. Макаренко Н. К., Луценко Ю. В. Кіберзлочинність у сфері електронної торгівлі як прояв кримінального професіоналізму. *Право.ua*. 2023. № 3. С. 59–65.
20. Макаренко Н. К., Луценко Ю. В. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації, що вчиняють шахрайські та корупційні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 364–368.
21. Полторацький О. Б., Луценко Ю. В. Протидія злочинності в контексті світової безпекової політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 215–217.
22. Полторацький О. Б., Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Суб'єкт контрабанди наркотичних засобів у теорії кримінального права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4 (91). С. 73–81.
23. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Актуальні проблеми удосконалення окремих положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 388–391.
24. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В. Запобігання нелегальній міграції: у пошуках оптимальної моделі. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2022. № 1(24). С. 1–24.
25. Тарасюк А. В., Луценко Ю. В., Денисенко М. М. Правове регулювання кібербезпеки людини на міжнародному рівні: порівняльно-правове дослідження. *Наше право*. 2022. № 3. С. 34–40.
26. Tarasiuk A., Lutsenko Yu., Motyl V., Areshonkov V., Diakin Ya., Kamensky D. Globalization of White-Collar Crime: Far and Beyond National Jurisdictions. *CUESTIONES POLHTICAS*. 2023. № 76. P. 64–75.
27. Tarasiuk A., Lutsenko Y., Kryzhna V., Motyl V., Dimich A. (2021). Legal aspects of civil-military cooperation in comparative context. *Amazonia Investiga*, № 10(48), P. 138–149.
28. Харитонов С. О. Суб'єкти запобігання шахрайству у сфері електронної торгівлі. *Аналітично-порівняльне правознавство* 2023. № 5. С. 502–505.
29. Держдепартамент занепокоєний ризиками торгівлі людьми, з якими стикаються в Україні ВПО внаслідок війни – звіт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/derzhdepartament-ryzyky-torhivli-lyudmy-ukrayina-viyna-zvit/31951800.html>.
30. Аналітична довідка ООН. Міграція до та з України. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-03/UN%20Policy%20Paper%20on%20In-Out%20Migration_FINAL%20COR%20UKR.pdf.
31. Вплив міграційних процесів на перебіг повного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн східного партнерстві. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf>.
32. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інст демограф. та соц. дослід. ім. М. В. Птухи НАН України. Київ, 2018. 396 с.
33. Ukraine Refugee Situation. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.92194970.188031801.1670859078-711474979.1670859078.
34. Як інші країни після воєн повертали своїх мігрантів і що робити Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/05/2/713185/>.
35. Яка демографічна ситуація в Україні: дані соціології. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/09/23/7421114/>.
36. Омбудсмен розповів, скільки українців виїхало за кордон із 24 лютого. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/01/novyna/polityka/ombudsmen-rozpoviv-skilky-ukrayincziv-vuyxalo-kordon-24-lyutoho>.
37. Звіт Голови ДМС України за результатами роботи у 2023 році. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/15875.html>.
38. Цевух Ю. О. Вплив міжнародної трудової міграції на національний ринок праці. *Емпіричні підходи щодо вивчення рівня добробуту у країнах СНД*; зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. семінару; ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2012. С. 61–63.
39. Політика України у сфері контролю над нелегальною міграцією. URL: https://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/migration_policy_ukr.pdf.
40. Пак Н. А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми і перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 6. С. 54–57.

41. Жаровська Г. П. Перспективні напрями протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 1. С. 11–16.

42. Global Initiative Strategy (2024-2026). URL: <https://globalinitiative.net/analysis/global-initiative-gitoc-strategy-2024-2026/>.

43. Полторацький О. Б., Луценко Ю. В. Протидія злочинності в контексті світової безпекової політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 215–217.

44. Нелегальна імміграція на півдні України: стан, потенційні загрози і наслідки. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/januar2009/9.htm>.

45. «Найміцніша кримінальна екосистема Європи». Як війна в Україні вплинула на злочинний світ. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/naumitsnisha-kriminalna-ekosistema-evropi-yak-viyna-vplinu-na-zlochinniy-svit-rozprovidae-the-economist-28042023-13363>.

46. Результати діяльності Служби безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-zablokuvalapotuzhnyi-kanal-nelehalnoi-mihratsii-v-yes-cherez-ukrainu>.

47. ДБР викрило на Волині злочинну групу, яка незаконно переправила через кордон майже 170 осіб. URL: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-vikrilo-na-volini-zlochinnu-grupu-yaka-nezakonno-perepravila-cherez-kordon-majzhe-170-osib>.

48. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналіт. доп. / [В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін.]; за ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 33. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-01/ad_mihratsia_gotove_03_01_2023.pdf.

49. Малиновська О. Міграція та безпека: до питання взаємозв'язку та взаємовпливу. *Міжнародний науковий вісник*. 2021. № 1-2 (23-24). С. 42–52.

50. Книш С. В. Міжнародно-правові аспекти криміналізації нелегальної міграції. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 219–222.

51. Філіпов С. О. Кримінологічні засади протидії транскордонній злочинності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Нац. акад. Держ. прикордон. служ. України ім. Б. Хмельницького. Хмельницьк, 2019. 561 с.

52. Купрієнко Д. А., Дем'янюк Ю. А., Діденко О. В. Державна територія і державний кордон: навч. посіб. Хмельницький: В-во НАДПСУ, 2014. 256 с.

Анотація

Терлецький Є. В. Організована злочинність: сучасний стан та напрями протидії. – Стаття.

У статті досліджено сучасний стан організованої злочинності та вироблено напрями протидії цьому суспільно небезпечному діянню сьогодення. Звернута увага, що міграція є визначальним проявом процесу глобалізації, яка має об'єктивний характер і яку складно зупинити в демократичний спосіб. Цьому явищу сприяє цифровізація економіки, розвиток транснаціональних корпорацій, розміщення значної частини виробництв у інших країнах (регіонах), спрощення (касування) процедур перетину кордонів у поєднанні із демографічними процесами – стрімким старінням населення і робочої сили у економічно розвинених країнах.

Зазначається, що сьогодні зі світовими кримінальними ринками Україну пов'язують три види діяльності: 1) контрабандні шляхи, що з'єднують Росію та Україну й проходять через окуповані території; 2) заводи в Україні, на яких виробляються заборонені

експортні товари; 3) неконтрольовані міграційні процеси (нелегальна міграція).

Наголошено, що боротьба з нелегальною міграцією становить найскладніший елемент міграційної політики ЄС. Сучасна міграційна політика ЄС об'єднує в собі два напрями: регулювання легальної міграції та протидія нелегальній міграції. Перший напрям передбачає визначення нових правових і політичних механізмів та розроблення правових регуляторів внутрішніх міграційних потоків. Другий напрям міграційної політики представлений проблемою нелегальної міграції, яка стоїть перед державами-членами ЄС. Її некерований розвиток сприяє поширенню таких соціальних явищ, як злочинність, безробіття й тиск на соціальні бюджети держав-членів ЄС. Для запобігання цьому країни ЄС поступово реалізують наступні завдання: встановлюють обмеження міграційного потоку на загальноєвропейському рівні; посилюють контроль перетину біженцями кордонів європейських держав; створюють єдину прикордонну службу; стимулюють біженців повертатися на батьківщину та втілювати в життя відповідні програми пріоритету добровільного виїзду іммігрантів додому; уніфікація загальноєвропейського законодавства та законодавства окремих країн відповідно до сучасних викликів та загроз.

Ключові слова: незаконний перетин державного кордону України, нелегальна міграція, організована злочинність, злочинне угруповання, іноземець.

Summary

Terletsykyi Ie. V. Organized crime: current state and countermeasures. – Article.

The article examines the current state of organized crime and develops ways of countering this socially dangerous act today. Attention is drawn to the fact that migration is a defining manifestation of the process of globalization, which has an objective nature and which is difficult to stop in a democratic way. This phenomenon is facilitated by the digitization of the economy, the development of transnational corporations, the location of a significant part of production in other countries (regions), the simplification (cancellation) of border crossing procedures in combination with demographic processes – the rapid aging of the population and workforce in economically developed countries.

It is noted that today Ukraine is connected with the global criminal markets by three types of activities: 1) smuggling routes connecting Russia and Ukraine and passing through the occupied territories; 2) factories in Ukraine that manufacture prohibited export goods; 3) uncontrolled migration processes (illegal migration).

It was emphasized that the fight against illegal migration is the most difficult element of the EU's migration policy. The current migration policy of the EU combines two areas: regulation of legal migration and combating illegal migration. The first direction involves the definition of new legal and political mechanisms and the development of legal regulators of internal migration flows. The second direction of migration policy is represented by the problem of illegal migration, which is faced by EU member states. Its uncontrolled development contributes to the spread of such social phenomena as crime, unemployment and pressure on the social budgets of EU member states. To prevent this, EU countries are gradually implementing the following tasks: establishing restrictions on the migration flow at the pan-European level; strengthen the control of refugees

crossing the borders of European states; create a single border service; encourage refugees to return to their homeland and implement relevant priority programs for the voluntary return of immigrants to their homes; unification of all-European legislation and the

legislation of individual countries in accordance with modern challenges and threats.

Key words: illegal crossing of the state border of Ukraine, illegal migration, organized crime, criminal group, foreigner.